

ժուռ է, բայց միևնոյն ժամանակ և խրատներ է տալիս Եւ
միթէ միշտ կոյր ու խուլ պիտի մնանք մենք:

Ա.

Գիւղական փոխառութիւնների հարցի առիթով

Մեր ժողովրդի ահագին մեծամասնութիւնը ապրում է
գիւղում՝ պարագելով գիւղատնտեսական այլ և այլ ճիւղերի
մշակութեամբ, կերակրուելով իր հողի արդիւնքով, իր ձեռքի
աշխատանքով:

Վերջին երկու տասնամյակների շրջանում մեր երկրագործ
գասն տնտեսական դրութիւնը այնպիսի փոփոխութիւններ է
կրել, այնպիսի քայքայման է հասել, որ այսօր մենք ակա՛նատես
ենք այն տխուր երեւոյթին, թէ ինչպէս գիւղացին կտրուելով
գիւղից, թողնելով իր արտն ու արօքը, վաճն ու ցանքը, գի-
մում է դէպի քաղաք, դէպի բանուորական կենտրոնները, այս-
պիսով քաղաքներում կազմելով սեփականագուրի մի դասակարգ—
պրօլետարիատ: Այս երեւոյթը այժմ նկատուելի է մասնաւոր Եւ-
րեւանի մի քանի լեռնոտ մասերում, այն է՝ Նոր-Բայազէթի,
Դարաշիշակի և Աբարանի գաւառաբաժիններում:

Այդ երեւոյթի պատճառները բազմաթիւ են և բազմա-
տեսակ:

Պատճառներից մէկը և գլխաւորը հողի սակաւութիւնն է:
Ազգայնակութիւնը գնալով աճում է և այն էլ մեծ չափերով,
իսկ մշակուող հողերի քանակութիւնը մնում է նոյնը:

Մեր երկրի զանազան մասերում կան բազմաթիւ անմշակ
հողեր, որոնց մշակելի դարձնելու համար անհրաժեշտ է ար-
հեստական ոռոգում: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է դրամա-
գլուխ:

Փոքր քանակութիւն հողից աւելի մեծ եկամուտ ստա-
նալու համար անհրաժեշտ է, որ գիւղատնտեսական պա-
րագիւնների տեխնիկայի մէջ կատարելագործութիւններ
մտցնուեն. ուրեմն դարձեալ անհրաժեշտ է դրամ:

Տարուայ մէջ մեր գիւղացին ունի երկու օր, որոնք այսպէս
թէ այնպէս նրան մղում են դէպի վաչխառուի գիրկը: Այդ հարկերի
վճարումն է, որ կատարւում է երկու նուագով, որովհետեւ գիւ-

դական հարկերը պահանջուած են երկու անգամ, մի մասը աշնան, այն է՝ սեպտեմբեր և հոկտեմբեր ամիսներին, և միւս մասը դարնան, այն է՝ ապրիլ և մայիս ամիսներին: Հարկերի ժամանակ չատքիչ գիւղացիներ կը լինեն, որ չը դիմեն վաշխառութիւն, մանաւանդ դարնան նուագում, երբ գիւղացու ունեցածը ամբողջապէս ուղարուել է: Այդ երկու միջոցներին գիւղացին ի վաճառ է հանում այն բոլորը, ինչ որ ունի, այն է՝ ցորեն, գարի, իւղ, պանիր կայլն, բայց քանիւր կարելի է գտնել ամեն մի գիւղում, որոնք կարողանան ցորենի, գարու, իւղի, պանրի վաճառքով հարկաւոր դրամը հայթայթել. մեծ մասամբ գիւղացին ստիպուած է դիմել վաշխառութիւն:

«Մարգար աղա, մի 15 մանէթի ձեռք բռնիր, հարկը պահանջում են, փող չունեմ», դիմում է գիւղացին գիւղի վաշխառութիւն:

— Ինչո՞ւ է, Յովակիմ, աշխարհ ենք եկել մէկս մէկու օգնելու համար, եթէ դու քո հախին դուզ ընես, ինչո՞ւ պիտի խնայեմ, պատասխանում է բարերարի փքունութեամբ Մարգար աղան:

«Ի՞նչ ժամանակ ես իմ հախին դուզ չեմ էլել և քո առջ պարզ երես չեմ դուրս էկել, պատասխանում է Յովակիմը. պահանջիր, ինչ որ քէֆդ կ'ուզի, խաղող, բամբակ, որը կամենաս, բոլորը քեզ փէչքաշ, միայն մի 15 մանէթի ձեռք բռնիր, հարկս տամ, ապատուեմ»:

— Յովակիմ, քեզնից աւել չեմ ուզի. 15 մանէթ կը տամ, բաղքացին քեզնից կ'առնեմ երկու խալվար լաւ խաղող:

«Իմ աչքիս վրայ, քո մարդը թող մանի բաղս և սրտի ուղածը թող ջնկի, քաշի վերցնի»:

— Բայց իմաքիր որ դու քո արարով կը բերես իմ դռան և իմ զանթարում քո ձեռքով կը քաշես:

«Էտ էլ աչքիս վրայ, Մարգար աղա— երախտագիտական զղացմունքով յայտնում է իր պատրաստականութիւնը Յովակիմը: Ապա Յովակիմը ստորագրում է մի թուղթ, որով ծախում է դեռ ևս չը ծաղկած վաղներին ապագայ պտուղը»:

Մտնում է մէկ ուրիշը, նա էլ ստանում է իրան հարկաւոր եղած գումարը և դուրս է գնում, թողնելով մի ստորագրութիւն, որով պարտաւորում է ժամանակին տալ այսքան լիզը կորիզով բամբակ:

Երբորդը վաճառում է ցորեն, գարի և այսպէս չորրորդը, հինգերորդը և այլն մինչև որ գիւղի ապագայ բերքը ամբողջապէս անցնում է Մարգար աղաների իրաւունքին: Հետաքրքրա-

կան է հաշուել այդ փոխառութեան մէջ աղայի վերցրած տոկոսները:

Ղամարուի չրջանում (Երևանի գաւառ) խաղողը սեպտեմբերի վերջին կանխիկ փողով վաճառուում է 14—15 ուրլի—յաճախ նոյն իսկ 18 ու., այն ինչ վերեւ բերած օրինակում, Մարգար աղան 15 ու., զնել է երկու խալվար. Ուրեմն 15 ու. ապրիլից մինչև սեպտեմբերի վերջը, այլ խօսքով, 6 ամսուայ ընթացքում, դարձել է 30 ու., այսինքն վախառուի փողը բերել է 200⁰/₀:

Սուրմալուի չրջանում, առաջուց փող տալով խօսում են կորիզով բամբակի լիդրը՝ 12 ֆնտ.—50—60 կւ. Երեք լիդր կորիզով բամբակից ստացւում է մի լիդր մաքուրը—ուրեմն մաքուր բամբակը առնում են 1 ու. 20 կւ. կամ պուղը 4 ուրլի, այն ինչ մաքուր բամբակը արժէ 8, նոյն իսկ 9 ուրլի. ուրեմն դարձեալ 200⁰/₀:

Նոր-Բայազէթի կողմերում հարկի ժամանակ գիւղացին փող բաժանելով իւղի լիդրը խօսում են 1 ու. 80 կւ.—2 ուրլի, աչնան ստանալու պայմանով, մինչդեռ իւղը արժէ 3—50 կւ. մինչև 4 ուրլի. ուրեմն դարձեալ 200⁰/₀:

Այս ձևով վաճառուում է դարին, ցորենը և այլ բերքեր. Ուրեմն թող զարմանալի չը թուայ կանխիկ դրամի վախառուական 50⁰/₀ տոկոսը:

Այդպէս ահա եթէ կառավարութիւնը գիւղական տարրին պաշտպանութիւն ցոյց տալու նպատակով վախառուների դէմ հրատարակեց խիստ պատիժներ, սրանք էլ այդ պատժից խուսափելու համար ստեղծեցին վախառութեան մի այլ, աւելի անխիղճ ձև, որով գիւղացու բերքը ձեռքից խլում են չնչին գնով:

Այս սոսկալի չարիքից ժողովրդին ազատելու միակ ելքը լինելու է դրամական փոխառութիւնը, գիւղական փոխառութեան այդպիսի դանձարանների միջոցով: Այսպիսի դանձարաններ գոյութիւն ունեն ոչ միայն Ռուսաստանի ներքին նահանգներում, այլ և Գութայիսի նահանգում: Պէտք է մեր ինտելիգէնտ ոյժերը օրինակ ցոյց տան. եթէ հիմնուի գէթ մի հատ այդ ձևի գիւղական բանկ, իսկոյն օրինակ կը վերցնեն շատ գիւղական հաստատութիւններ: Միայն սկսող, նախաձեռնող պէտք է լինի:

Բացի այդ, մենք գիտենք, որ փոխառութիւններ բաց է թողնում գիւղացիներին նոյն իսկ պետական բանկը գիւղական հասարակութիւնների երաշխաւորութեամբ: Այժմ Դարաշիշակի

մի երկու մալական հասարակութիւններ մի քանի հաւատարմատարների միջոցով վերցնում են պետական բանկից փոխառութիւններ, գիւղական կարիքները հոգալուց և իւրաքանչիւր գիւղացու դրամով նպաստելուց յետոյ ժամանակին հաւաքում են այդ գումարը և վճարում Ահա այս ձևի փոխառութիւնը հնարաւոր է իւրաքանչիւր գիւղական հասարակութեան համար, եթէ դարձեալ ինտելիգէնտ մարդիկ առաջնորդէին մեր գիւղացիներին և յոյց տային ճանապարհը՝ ի հարկէ, փոխառութեան դիմելով, պէտք է կանոնաւորել նաև վճարման խնդիրը:

Ա — ԴԾ